

Pe mâna ?
cui suntem ?

DE ACELAȘI AUTOR

- Călătorie în lumea formelor*, Meridiane, 1974
Pitoresc și melancolie. O analiză a sentimentului naturii în cultura europeană, Univers, 1980
Francesco Guardi, Meridiane, 1981
Ochiul și lucrurile, Meridiane, 1986
Minima moralia. Elemente pentru o etică a intervalului, Cartea Românească, 1988
Jurnalul de la Tescani, Humanitas, 1993
Limba păsărilor, Humanitas, 1994
Chipuri și măști ale tranziției, Humanitas, 1996
Eliten – Ost und West, Walter de Gruyter, Berlin–New York, 2001
Despre îngeri, Humanitas, 2003
Obscenitatea publică, Humanitas, 2004
Comedii la porțile Orientului, Humanitas, 2005
Despre bucurie în Est și în Vest și alte eseuri, Humanitas, 2006
Note, stări, zile, Humanitas, 2010
Despre frumusețea uitată a vieții, Humanitas, 2011
Față către față. Întâlniri și portrete, Humanitas, 2011
Parabolele lui Iisus. Adevărul ca poveste, Humanitas, 2012
Din vorbă-n vorbă. 23 de ani de întrebări și răspunsuri, Humanitas, 2013
O idee care ne sucește mințile (coautori Gabriel Liiceanu, Horia-Roman Patapievici), Humanitas, 2014
Dialoguri de duminică. O introducere în categoriile vieții (dialoguri cu Gabriel Liiceanu), Humanitas, 2015
Neliniști vechi și noi, Humanitas, 2016
Despre inimă și alte eseuri, Humanitas, 2017

P Andrei Pleșu

Pe mâna ?
cui suntem ?
mică antologie
a tragicomediei
românești

 HUMANITAS
BUCUREȘTI

În loc de prefață
A scrie sau a nu scrie

Sunt ani buni de când public, săptămânal, comentarii „de actualitate“. Vorbesc adică despre oameni și împrejurări care, într-un moment sau altul, sunt, sau au fost, în centrul atenției și la originea regulilor (și neregulilor) care ne modelează viața zilnică. Îmi dau și eu cu părerea. Și se găsesc gazete dispuse să mă tipărească generos și răbdător. N-o să fac pe „cetățeanul“ care stă, vitejește, pe scenă din spirit civic, sau din patriotism. În fond, trăiesc, în bună măsură, din ce scriu. Dar mă întreb, tot mai des, de ce nu mă potolesc. În fond, mai am încă două-trei proiecte fără legătură cu politica autohtonă și nu mai pot conta pe un capital de timp indefinit și nici pe un bagaj energetic inepuizabil...

Din interogația proprie, din reacția câtorva prieteni și, mai ales, din lectura forumurilor care însoțesc, destul de abundent, apariția textelor mele, încerc să trag câteva concluzii. Unele de natură să mă determine să pun punct, altele străduindu-se să mă încurajeze.

La rubrica „reproșuri“: 1. *Nu scriu ce trebuie*. Sunt părtinitor, am o strategie secretă de sprijinire a unei anumite părți din spectacolul politic. Scriu ca să mă aleg cu ceva (vreo funcție, vreun privilegiu, vreo afiliere lucrativă). Sunt „năimit“, omul cuiva sau al unei oculte malefice. Sau, dacă nu, sunt

pur și simplu îngust la minte. Nu pricep situațiunea! 2. *Nu scriu* despre *ce trebuie*. Admit că fiecare cititor e îndreptățit să aibă așteptări proprii cu privire la anumite subiecte posibile. De ce, de pildă, scriu despre cutare ministru din București și nimic despre cutare primar din Băicoi? De ce despre învățământ și nu despre agricultură? De ce nu mă pronunț, tranșant, cu privire la „Coaliția pentru familie”? De ce n-am pomenit-o niciodată pe Simona Halep? De ce scriu despre buzele botoxate ale unor femei, periclitându-le dreptul de a face ce poftesc cu trupul lor și sabotând astfel, în mod barbar, progresul planetar? De ce nu spun ce cred despre popa Pomohaci? Pe scurt, de ce despre pere și nu despre cireși? Îmi cer scuze. Nu pot acoperi toate exigențele cititorilor români. Mă străduiesc, dar sunt incapabil. Ca să nu mai spun că îmi rezerv și eu un drept (abuziv?): dreptul de a-mi spune părerea despre ce cred eu de cuviință. 3. *Scriu în loc să trec la treabă*. Ne-am săturat de sfaturi, bombăneli, opinii de pe margine. A se slăbi cu intelectualii care se bagă în seamă, dar nu vin cu soluții, nu pun umărul. Pe de altă parte, de câte ori am înțeles să mă implic, mi s-a spus ori că am făcut-o interesat, plîindu-mă pe toate regimurile, ori că n-am făcut nimic, sau, în orice caz, nimic bun, așa că mai bine stăteam la locul meu (adică în „turnul de fildeș”). Trec peste alte „amenzi”, venite la pachet cu celelalte: fac greșeli de gramatică, folosesc cuvinte fandosite, abuzez de ghilimele, umblu cu manipulări etc. etc. etc.

La rubrica „încurajări” civice și prietenești: 1. Uite că, *totuși, după fiecare articol, ai multe comentarii* și, printre ele, se găsesc și unele favorabile. Da, însă impresia mea este că 75% dintre postări n-au nici o legătură cu textul meu. E

vorba de lupte grele între proruşii şi proeuropeni, între băsişti şi antibăsişti, între pesedişti şi antipesedişti etc. Alteori, e vorba de simpla nevoie a unora de a-mi arăta cât de mult mă dispreţuiesc, sau cât de deştepti sunt prin comparaţie cu volubila mea persoană. 2. *Trebuie să te pronunţi, să fii prezent.* Altfel, nu se vor auzi, pe scena publică, decât vocile harnice, „nedilematice“, ale posturilor agresive, cu *rating* popular garantat şi cu agendă propagandistică previzibilă. E nevoie şi de alte voci, pentru acea parte a populaţiei care gândeşte altfel decât „analistii“ de gaşcă, dar nu beneficiază de nici o „tribună“. O fi! Dar, oricum, dacă ne luăm după *rating*, urechile majoritare merg (şi votează!) în direcţia televiziunilor „îndrăgite“ de „publicul larg“. Aşa că să nu ne facem iluzii. De multă vreme, rezultatele alegerilor nu dau dreptate vocilor „neconforme“, „elitiste“, „sorosiste“, finanţate de „agen-turi“ străine. Românii mizează mai degrabă pe declamatorii (demagogi şi corupţi) ai „românismului“ decât pe luciditatea critică a „OZN“-urilor lansate de „duşmani“. Aşa stând lucrurile, n-ar fi cazul să fim ceva mai sceptici, când e vorba de efectele „salvatoare“ ale scrisului? În ce mă priveşte, n-am senzaţia că răfuielele mele hebdomadare cu cei pe care îi socotesc vinovaţi de degradarea ţării au avut şi au vreo consecinţă rectificatoare. Nu cred că cei incriminaţi mă citesc, iar dacă o fac (sau află din auzite ce-am spus) nu dau doi bani pe mârâiala mea. În cel mai bun caz, pun vreun gurist disciplinat să-mi tragă o sudalmă. Dumnealor ştiu însă prea bine că proasta mea dispoziţie nu prea merită luată în seamă. Iar ideea că opiniile mele dirijează în vreun fel mâna alegătorilor spre „lista“ onorabilă mi se pare candidă... (Las'că nici mie nu-mi mai e clar care sunt

„băieții“ cu adevărat buni, când privesc în jur și dau cu ochii de netrebnicia sau paloarea opozanților).

Una peste alta, mă simt mai curând demobilizat. Nu-mi pot depăși ezitățile decât spunându-mi că scriu doar pentru că asta știu să fac. Scrisul e singurul meu mod de a funcționa în acord cu mine însumi, mai ales dacă se întâmplă să am și ecouri binevoitoare din partea câtorva cititori. În rest, știu foarte bine că nu scriitorii și artiștii în genere determină mersul lumii. Rostul lor este doar, uneori, să o facă suportabilă. Sau pur și simplu să o povestească, cu un glas obosit sau ironic, în ideea că, în anumite situații, întunecimea se poate „salva“, melancolic, prin comentariu...

I

PE MÂNA CUI SUNTEM?

Șab-mat?

De mult n-am mai avut senzația pe care o am acum. Totul mi se pare blocat pe termen indefinit. Nu văd nici o ieșire la îndemână, nu pot aproxima ce fel de strategie ne-ar putea salva și nici cine ar putea-o iniția și susține în mod eficient, până la un rezultat mulțumitor. Nu-mi mai înțeleg țara, nu mai pricep metabolismul ei social-politic, nu mai percep linia de orizont. Iată câteva dintre faptele care m-au adus în această fundătură:

1. PSD a obținut, în 2016, o victorie „istorică”: a avut, ni se spune, o majoritate zdrobitoare, în numele căreia poate face orice, dispunând de un subînțeles „sprijin popular”. Dar majoritatea reală care legitimează guvernul actual e compusă, de fapt, din voturile a cca 3,5 milioane de români. Cu alte cuvinte, 15 milioane dintre noi au votat altceva, sau au tăcut. Prin urmare, PSD are o legitimitate străvezie și, fără o alianță salvatoare cu un partid de nișă, n-ar fi ajuns la procentajul necesar unei guvernări autonome și „autarhice”. Să zicem, însă, că, până aici, avem de a face cu „meandrele” democrației. Opoziția dă vina pe cei care n-au mers la urne. Cei care n-au mers la urne dau vina pe opoziție, reclamând absența unor lideri convingători, a unor programe solide,

a unui profil politic capabil să seducă. Grav e, totuși, altceva: ultimele sondaje de opinie arată că – fie și după un an de guvernare bâlbâită, ca să nu spunem eșuată – procentele electorale arată cam la fel! Avem, în acest caz, o problemă cu electoratul autohton? Cu o formă de incultură politică, sau de indiferentism? Cu o inerție „ideologică” de necorectat? Cu un fenomen de loialitate oarbă, neatentă la rezultate, sau cu o captivitate politică de tip cvasi-magic? Dacă e așa, trebuie să ne resemnăm: pentru un anumit segment de alegători – cei care ne hotărăsc soarta – promisiunile sunt mai atrăgătoare decât îndeplinirea lor! Nu mai rămâne decât să ne identificăm iarăși cu formulele clasice ale relativismului autohton: „N-ai ce-i face!”, „Asta-i situația!” Șah-mat!

2. PSD reușește, într-un timp record, o performanță cu adevărat istorică: nu a preluat doar prerogativele puterii, ci și pe acelea ale opoziției. Și-a decapitat singur două guverne. După un an de guvernare, suntem la al treilea premier desemnat. Totul într-o atmosferă în care consensul și dezordinea merg mână-n mână. Grindeanu joacă, mai întâi, cartea mieluşelului tandru, apoi, la debarcare, cartea băiatului răzvrătit, după care se lasă „domesticit” cu un post gras în administrație. Urmează Tudose. (PSD găsește mereu în rezerva sa de cadre inși de care, până deunăzi, nu auzise nimeni.) Tudose face invers decât Grindeanu: adoptă, până la un punct, un stil mai bățos, mai încăpățânat, dar la urmă se supune, cuminte, deciziei CEx. E momentul când apare, din același cenușiu anonim, a treia șefă de guvern, doamna Viorica. Pare femeie cumsecade, m-aș lăsa oricând invitat la o porție de sarmale gătită de dânsa, dar n-am nici un argument să dorm liniștit, cu conștiința că țara e pe mâinile

unui expert... Dl Dragnea se explică autocritic: „n-am avut mână bună“ cu cei pe care i-am numit în funcție. Păi în orice țară normală un președinte de partid care o ține langa din greșeală în greșeală pleacă. Dar dl Dragnea zâmbește 'oț și se pregătește de însurătoare! Partidul îl susține, poporul își menține neștirbită încrederea în el. Cine e de vină pentru această farsă? Majoritatea pesedistă, care, strâns unită în jurul lui Daddy, înfruntă, eroic, rușine după rușine? Nu. Poate președintele Iohannis, vinovat că „a mai dat o șansă“ specialiștilor în rateuri? (În ce mă privește, nu cred că președintele, date fiind precaritatea opoziției și ferma majoritate parlamentară, putea lua altă decizie. Cred însă că, retoric și politic, o putea ambala mai abil și mai ofensiv.) Pe scurt: acum, la începutul anului 2018, PSD e tare pe poziții, președintele e taxat ca „dezamăgitor“, USR scade în sondaje, PMP la fel. Doar PNL înregistrează o oarecare creștere, fără să ne dea speranța unei iminente victorii de anvergură... Șah-mat?

3. Poate ne salvează solidaritatea civică? #Rezist? Ca semnal, nu e prima dată când o spun, existența protestelor de stradă e necesară și încurajatoare. Dar, pe de altă parte, guvernării nu par deloc impresionați. Își văd de treabă, suverani și nesimțitori, ca și cum ar avea de-a face doar cu mici hărțuieli răuvoitoare. În plus, contrapropaganda demolatoare (manipulare, multinaționale, Soros etc.) pare să aibă succes la un anumit segment al populației. Am văzut chiar „oameni de bine“ situându-se prudent și „avizat“ față de mișcările de protest... Nu mai spun de vorba epocală a dnei Andronescu (un fel de bonă a PSD-ului): nu partidul de guvernământ dă semne de instabilitate politică schimbând,

Într-un an, trei prim-miniștri, ci protestatarii plătiți să ne compromită! Oricum, mai suspecti decât guvernării rămân străinii. Tot felul de „daci“ nespălați se răstesc buruienos la ambasadorii „partenerilor“ noștri europeni și transatlantici, iar maghiarii („iezuiți, altminteri nu-s proști“) se pricep să facă nefăcute și să spună drăcii, știind că, astfel, stimulează tot ce-i mai rău în noi, ca să ne arate apoi cu degetul „lumii civilizate“... Oricum, în ce ne privește, nu prea mai avem politică externă. (Caz spectaculos: vine în vizită oficială premierul japonez și n-are cu cine se-ntâlni...) *Et j'en passe...* Șah-mat!

4. Nu mai e clar care e psihologia celor de la vârful. La prima vedere, ai zice că sunt auto-centrați, preocupați doar de câștigul și carierele proprii, folosind țara doar ca ornament retoric. Alteori, mă întreb dacă nu cumva domnii și doamnele cu pricina se socotesc, pur și simplu, în ordine. Adică cred sincer că *așa* trebuie să fie, că asta e „normalitatea“ și nu înțeleg ce-avem cu ei. Nu admit niciodată că au greșit, sau măcar că ar putea greși, nu reacționează viu, receptiv, la obiecțiile care li se fac. Preferă să ignore, să calomnieze, să tranșeze totul, birocratic, în favoarea lor. Cu alte cuvinte au o sminteală „autentică“. Pe scurt: la vârful statului, avem un neîntrerupt spectacol de incompetență, insuficiență mentală, mulțumire de sine, mediocritate! Șah-mat!

Probleme ale României eterne

Textul de mai jos a fost scris (și publicat) acum 20 de ani. Dar dacă țara nu se schimbă cu deceniile și secolele, eu de ce să-mi schimb textele săptămânal?

În ianuarie 1871, o gazetă din Germania (*Augsburger Allgemeine Zeitung*) publica o scrisoare a regelui Carol I, pe care ziarele și parlamentarii români au transformat-o în prilej de scandal. După aproape cinci ani de domnie, regele se plânge unui prieten de „puținul folos“ pe care l-a putut aduce „acestei frumoase țări“. „A cui este vina?“ – se întrebă Carol. „Nici a mea, nici a poporului în întregimea lui“ – sună răspunsul. Atunci a cui? Sistematizând rapid ceea ce în textul regal se supune retoricii epistolare a momentului, vom găsi trei explicații posibile ale eșecului:

1. O caracteristică psihologică globală: românii sunt un popor „care nu vrea să fie condus și totuși nu e în stare să se conducă singur“. Semeție, lipsă de disciplină interioară, haos. Stăm prost cu „hegemoniconul“! Trăim „neatârnaarea“ în tot echivocul ei: pe de o parte spirit independent, pe de alta volatilitate ne guvernabilă.

2. O caracteristică istorică și socială: între elite și masse e o fractură nevindecabilă. Elitele sunt emancipate, „brânșate“,

gata să adopte ultima utopie la modă, masele sunt de un conservatorism îndărătnic. Cu alte cuvinte, elitele suferă de inadecvare, nu țin cont de spiritul locului, iar masele se comportă reticent, resentimentar, impulsiv. Rezultatul e că elitele conducătoare obligă țara „să treacă deodată și fără mijlocire de la un regim despotic la cea mai liberală Constituție, precum nu are nici un popor din Europa“. Masele însă „nu se pot lăuda cu virtuțile cetățenești ce se cer pentru o formă de stat cvasirepublicană“.

3. O caracteristică politică: inflația „intragrilor de partid“. Fără comentarii.

E de observat că, în efortul său de a da un diagnostic crizei naționale, regele Carol I nu umblă după cauze externe. Nu caută comploturi anti-românești, ghinioane geopolitice, fatalități istorice. Buba e, pentru el, înăuntru și nu se va vindeca niciodată dacă o vom contempla mioritic, cu compătimirea de sine a victimei de profesie. De observat, de asemenea, că cei de care regele se teme cel mai mult sunt „ultrașoviniștii“, mereu dispuși să-l judece ca „lipsit de iubire pentru țară“. De observat, în sfârșit, este că scrisoarea suveranului a enervat opinia publică. În Cameră, Nicolae Blaremburg a comentat-o agresiv, propunând o moțiune cu care s-au solidarizat destui, ziarul *Românul* (evident!) a perorat, provocator, pe tema „domnului călcător de Constituție“ și „risipitor al averii publice“. (Vezi relatarea lui Titu Maiorescu, în *Istoria politică a României sub domnia lui Carol I.*) Acest tip de reacție adaugă celor trei explicații ale eșecului autohton amintite mai sus o a patra: lipsa de caracter, dublată de demagogia virtuții și a patriotismului. [...]

Cuprins

În loc de prefață	
<i>A scrie sau a nu scrie</i>	5

I. PE MÂNA CUI SUNTEM?

Șah-mat?	11
Probleme ale României eterne.	15
Politică și bune maniere	19
Planul de guvernare merge mai departe.	24
Iritări cotidiene	28
Imaginea „vorbită“ a patriei.	32
Cariere politice pe bază de incoerență și anonimată	36
A fi bărbat de stat fără stat.	40
Pe mâna cui suntem?	44
CV-uri ministeriale	48
Despre joc, joacă și jocuri	51
Românii și Trump	55
S-a rezolvat! Vinovați sunt străinii.	59
Rufele murdare	64
Știm tot, nu știm nimic.	68

II. NICI PUȚINĂ INTELIGENȚĂ N-AR STRICA

Despacito	75
Ce ne mai îngrijorează	78
Contribuția PSD la istoria PCR.	81
Politicienii, trecutul și limba română	85
Nici puțină inteligență n-ar strica...	89
A muri de râs	93
A fi sau a nu fi vegetarian	97
Mică antologie de „lucruri trăsnite“	100
N-am înțeles nimic	105
Mică antologie a tragicomediei românești	110
Despre prostie. Informații din teren.	115
Vinovății	120

III. SUNT O BABĂ MORALISTĂ

O statuie bântuie lumea: Karl Marx.	127
Știință <i>versus</i> știință	131
Sunt o babă moralistă	134
România pitorească...	138
Reflecții colaterale	142
Râsu' plânsu'	145
„Prost crescut și sincer“	149
Petrecerea națională	153
Oameni sub vremi	157
O noutate stilistică pe scena publică	163
Noutăți de toate felurile	167
Mirări de simplu cetățean	170
Mirări cotidiene	173

Euro?	177
Două note	180
Doi experți: Constantinescu și Tăriceanu.	184
Cochete neliniști academice.	189
Ce mai aflăm de Sf. Paști.	192
Ce e voie și ce nu.	196
Ce-i de făcut?.	199

IV. RĂMÂNE PE ALTĂ DATĂ

O mărturie despre Părintele Benedict Ghiuș	205
Andor Horváth și problema identității.	209
In memoriam Mihnea Berindei	213
Imagine la pahar	216
Igiena credinței	220
Dușmanii Islamului.	224
Chipuri uitate ale Islamului.	227
Trei crai de la Răsărit.	231
Trei cuvinte ale Părintelui Scrima	234
Rămâne pe altă dată.	238
În loc de epilog	
<i>Solidarități</i>	241